

Ohjauskirje sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajille

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta (741/2023) on astunut voimaan 1.1.2024 alkaen, joka tarkoittaa, että palvelunjärjestäjänä Kymenlaakson hyvinvointialueen on varmistettava omavalvonnalla sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviensä lainmukainen hoitaminen. Hyvinvointialueen on valvottava toimintaansa siten, että sosiaali- ja terveydenhuolto on sisällöltään, laajuudeltaan ja laadultaan sellaista kuin asiakkaiden ja potilaiden tarve ja turvallisuus edellyttävät. Hyvinvointialueen on otettava toiminnassaan huomioon, että sosiaalihuollon asiakkaiden ja potilaiden palvelut toteutetaan yhdenvertaisesti.

Palvelunjärjestäjänä hyvinvointialueen on ohjattava ja valvottava sen järjestämisvastuulle kuuluvaa palvelutuotantoa. Lisäksi hyvinvointialueen tulee sijoitushyvinvointialueena (Lastensuojelulaki 79§) valvoa sijaishuoltoa. Hyvinvointialueen on varmistettava, että sen järjestämisvastuulle kuuluvia palveluja tuottavalla palveluntuottajalla on riittävät ammatilliset, toiminnalliset ja taloudelliset edellytykset huolehtia palvelujen tuottamisesta.

Omavalvontaan kuuluu valvoa oman palvelutuotannon lisäksi eri palveluntuottajien kanssa tekemiensä sopimusten noudattamista sekä ohjata ja valvoa yksityisiä palveluntuottajia ja näiden alihankkijoita jatkuvasti palveluja tuottaessa. Hyvinvointialueen on varmistettava omien sekä hankkimiensä palvelujen saatavuus, jatkuvuus, turvallisuus ja laatu. Hyvinvointialueen on seurattava myös sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen henkilöstön riittävyttä sekä tilojen ja laitteiden turvallisuutta ja soveltuvuutta palvelujen toteuttamisessa.

Kymenlaakson hyvinvointialueen ohjaus- ja valvontayksikkö ohjaa ja valvoo järjestämisvastuulleen kuuluvia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja painottuen omavalvonnan ohjaamiseen ja tukemiseen ja ohjaa palveluntuottajia huomioimaan seuraavat muutokset tuottaessaan palvelua.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta (741/2023)

Oikeus tuottaa sosiaali- ja terveyspalveluja (5§)

Sosiaali- ja terveyspalveluja saa tuottaa vain palveluntuottaja, joka on Valviran ylläpitämässä valtakunnallisessa palveluntuottajien rekisterissä (*Soteri*) ja jonka palveluyksikkö on rekisterissä valvontalain mukaisesti. Sosiaali- ja terveyspalveluntuottajan toiminnan aloittamisen tai muutoksen toteuttamisen edellytyksenä on, että palvelutoiminnan rekisteröinnistä tai sen muutoksesta on tehty valvontalain mukainen päätös.

Sosiaalihuoltolain mukaiset tukipalvelut kuuluvat valvontalain soveltamisalaan silloin, kun ne ovat sosiaalihuollon palvelua asiakas- tai palvelusuunnitelmaan sisällytettynä palveluna.

Jos tukipalvelujen tuottaja antaa palveluja myös muutoin kuin sosiaalihuollosta annetun päätöksen perusteella sosiaalihuollon palveluna, niin palveluntuottajan pitää eritellä palvelun tuotannosta sosiaalihuollon palveluna annettava osuus ja rekisteröidä se osuus.

Rekisteröinnin edellytykset täyttävät tukipalvelut rekisteröidään Soteri-rekisteriin, ei enää hyvinvointialueilla 1.1.2024 alkaen (Valvira 2024).

Omavalvontaohjelman laatimisvelvoite (26 §)

Palvelunjärjestäjän ja useammassa kuin yhdessä palveluyksikössä palveluja antavan palveluntuottajan on laadittava vastuulleen kuuluvista tehtävistä ja palveluista omavalvontaohjelma sähköisesti ja julkaistava se julkisessa tietoverkossa tai muulla niiden julkisuutta edistävällä tavalla. Palveluntuottajan omavalvontaohjelma kattaa kaikki palveluntuottajan palveluyksiköt ja siinä on määriteltävä, miten palvelunjärjestäjän 23 §:ssä ja palveluntuottajan 27 §:ssä tarkoitettujen velvoitteiden noudattaminen järjestetään ja toteutetaan. Omavalvontaohjelman osana on myös päivittäisen toiminnan sisältämät palveluyksiköiden omavalvontasuunnitelmat ja lääkehoitosuunnitelmat.

Omavalvontaohjelma on laadittava sähköisesti ja sen toteutumista on seurattava palveluja saavilta asiakkailta ja potilailta, heidän omaisiltaan ja läheisiltään sekä palveluyksikön henkilöstöltä säännöllisesti kerättävän palautteen perusteella. Omavalvontaohjelma sekä omavalvontaohjelman toteutumisen seurantaan perustuvat havainnot ja niiden perusteella tehtävät toimenpiteet on julkaistava neljän kuukauden välein julkisessa tietoverkossa tai muilla niiden julkisuutta edistävillä tavoilla. Palveluja on kehitettävä omavalvontaohjelman toteutumisen seurannassa tehtyjen havaintojen perusteella sekä asiakastyöhön osallistuvan henkilöstön riittävyyden seurannan sekä 3 momentissa tarkoitettun palautteen perusteella.

Omavalvontasuunnitelman laatimisvelvoite (27§)

Palveluntuottajan on valvottava oman toimintansa ja alihankkijan toiminnan laatua ja asianmukaisuutta sekä asiakas- ja potilasturvallisuutta. Palveluntuottajan on laadittava palveluyksiköittäin päivittäisen toiminnan laadun, asianmukaisuuden ja turvallisuuden varmistamiseksi sekä asiakas- ja potilastyöhön osallistuvan henkilöstön riittävyyden seurantaan varten omavalvontasuunnitelma, joka kattaa kaikki palveluyksikössä palveluntuottajan ja sen lukuun tuotetut palvelut. Valvira on julkaissut 14.5. 2024 määräyksen omavalvontasuunnitelman laatimisesta ja seurannasta. Siinä annetaan myös ohjeistusta suunnitelman sisällöstä. Määräys on astunut voimaan 15.5.2024. Määräystä sovelletaan kunkin palveluntuottajan toiminnan laajuuden ja luonteen mukaan. Omavalvontasuunnitelmaan on sisällytettävä kuvaus vaaratapahtumien ilmoitus- ja oppimismenettelystä.

Palveluntuottajan on otettava huomioon palveluyksikön omavalvontasuunnitelmaa tehtäessä ja muutettaessa palveluyksikön palveluja saavilta asiakkailta ja potilailta, heidän omaisiltaan ja läheisiltään sekä palveluyksikön henkilöstöltä säännöllisesti kerättävä palaute, että valvontaviranomaisten antama ohjaus ja päätökset. Omavalvontasuunnitelma on tehtävä sähköisesti ja julkaistava se julkisessa tietoverkossa tai muulla sen julkisuutta edistävällä tavalla sekä pidettävä omavalvontasuunnitelma julkisesti nähtävänä palveluyksikössä. Palveluyksikön omavalvontasuunnitelmassa kuvatun toiminnan toteutumista on seurattava ja seurannassa havaitut puutteellisuudet on korjattava. Seurannasta on

tehtävä selvitys ja sen perusteella tehtävät muutokset on julkaistava neljän kuukauden välein julkisessa tietoverkossa tai muulla niiden julkisuutta edistävällä tavalla sekä pidettävä julkisesti nähtävänä palveluyksikössä. Salassapidettäviä tietoja ei saa julkaista.

Rikosrekisteriotteen tarkistaminen (28§)

Palveluntuottajalla on velvollisuus tarkistaa rikosrekisteriote työ- ja virkasuhteissa, jotka kestävät yhden vuoden aikana vähintään kolme kuukautta ja johon pysyväisluontoisesti ja olennaisesti kuuluu työskentelyä iäkkäiden henkilöiden kanssa. Rikosrekisteriote pyydetään, kun henkilö ensimmäisen kerran otetaan tai nimitetään työ- tai virkasuhteeseen tai hänelle ensimmäisen kerran annetaan säännöksessä tarkoitettuja tehtäviä. Lisäksi palveluntuottajalla on oikeus pyytää rikosrekisteriotetta yhden vuoden aikana enintään kolme kuukautta kestäviin tehtäviin otettavasta henkilöstä.

Työ voi olla avustamista, tukemista, hoitoa, huolenpitoa tai muuta työskentelyä henkilökohtaisessa vuorovaikutuksessa iäkkään henkilön kanssa. Arvio tehdään kuitenkin aina yksilöllisesti konkreettisten työtehtävien kautta, jolloin myös muuhun kuin välittömään asiakastyöhön pääasiassa osallistuvien osalta edellytykset voivat täytyä. Arviosta vastaa työnantaja. Alaikäisten osalta ensisijainen laki on laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä.

Palveluntuottajan ilmoitusvelvollisuus (29§)

Palveluntuottajan on ilmoitettava välittömästi palvelunjärjestäjälle ja valvontaviranomaiselle, jos palveluntuottajan omassa tai alihankkijan toiminnassa ilmenee asiakas- ja potilasturvallisuutta olennaisesti vaarantavia epäkohtia.

Lisäksi palveluntuottajan on ilmoitettava asiakas- ja potilasturvallisuutta vakavasti vaarantaneet tapahtumat, vahingot tai vaaratilanteet sekä muut sellaiset puutteet, joita palveluntuottaja ei ole kyennyt tai ei kykene korjaamaan omavalvonnallisin toimin.

Henkilökunnan ilmoitusvelvollisuus (30§)

Palvelunjärjestäjän ja palveluntuottajan henkilöstöön kuuluvan tai vastaavissa tehtävissä toimeksiantosuhteessa tai alihankkijana toimivan henkilön on ilmoitettava viipymättä palveluyksikön vastuuhenkilölle tai muulle toiminnan valvonnasta vastaavalle henkilölle, jos tehtävissään huomaa tai saa tietoonsa epäkohdan tai ilmeisen epäkohdan uhan asiakkaan tai potilaan sosiaali- tai terveydenhuollon toteuttamisessa.

Palveluntuottajan pitää tiedottaa henkilöstölleen ilmoitusvelvollisuudesta ja sen käyttöön liittyvistä asioista. Henkilöstölle annetun ohjeistuksen, ja sen miten saatuja tietoja hyödynnetään omavalvonnassa, pitää olla nähtävissä palveluyksikön omavalvontasuunnitelmassa.

Mikäli ilmoituksen jälkeen epäkohtaa tai ilmeisen epäkohdan uhkaa ei korjata viivytyksettä, ilmoituksen vastaanottaneella henkilöllä on ilmoitusvelvollisuus asiasta valvontaviranomaiselle. Myös ilmoituksen alun perin tehneellä henkilöllä on oikeus ilmoittaa asiasta.

Ilmoituksen tehneeseen henkilöön ei saa kohdistaa kielteisiä vastatoimia tehdyn ilmoituksen seurauksena.

Lisätietoja:

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2023/20230741#Pidm46651396836928>

<https://valvira.fi/sosiaali-ja-terveydenhuolto/omavalvonta>

<https://stm.fi/documents/1271139/1365571/Sote-valvontalain+soveltamisohje.pdf/90ebc10a-8a10-3bb4-423e-d2cb1259c4b0/Sote-valvontalain+soveltamisohje.pdf?t=1701349668622>

[Omavalvontamääräys on julkaistu | Valvira](#)

[08.05.2024 V/42106/2023 - Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto \(Valvira\) - Viranomaisten määräyskokoelmat - FINLEX®](#)

<https://valvira.fi/sosiaali-ja-terveydenhuolto/palveluntuottajarekisteri>

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä (703/2023)

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä, eli asiakastietolaki tuli voimaan 1.1.2024. Lain tarkoituksena on yhdenmukaistaa asiakastietojen käsittelyä sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä sosiaali- ja terveyspalveluita järjestettäessä ja toteutettaessa. Uusi asiakastietolaki kokoaa yhteen säädökset, jotka koskevat tietosuojaa ja salassapitoa, tiedonsaantioikeuksia ja asiakastietojen luovutusta, asiakas- ja potilasasiakirjoja sekä valtakunnallisia tietojärjestelmiä ja tiedonhallinnan ohjausta.

Tietoturvasuunnitelman laatimiselvoite (77§)

Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden antajan on laadittava tietoturvasuunnitelma. Tietoturvasuunnitelma kokoaa yhteen asiakastietolain (703/2023) vaaditut omavalvonnan kohteelta edellytettävät selvitykset ja vaatimukset ja se on keskeinen käytännön työväline organisaation tietosuojan ja tietoturvan suunnittelussa, toteuttamisessa ja käytännön seuraamisessa. Tämän suunnitelman dokumentoinnin myötä on tarkoitus varmistua siitä, miten asiakastietojen käsittelyyn ja tietojärjestelmiin liittyvät vaatimukset käytännössä varmistetaan asiakastietolain 77 §:n 1 momentin kohtien 1–9 ja THL:n määräyksen 3/2024 mukaisesti tietoturvallisuuden omavalvonnan kohteessa.

Tietoturvasuunnitelmalla varmistetaan, että henkilökunta hallitsee käytössä olevien tietojärjestelmien käytön ja osaa ottaa huomioon asiakas- ja potilastietojen salassapitoon ja tietoturvaan liittyvät vaatimukset. Lisäksi tietoturvasuunnitelmassa otetaan huomioon tietojärjestelmien käyttöympäristöön, ylläpitoon ja päivitykseen liittyvät asiat sekä lainsäädännön muutokset.

Tietoturvasuunnitelma on aina ei-julkinen asiakirja.

Lisätietoja:

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2023/20230703#Pidm46434449584400>

[https://thl.fi/aiheet/tiedonhallinta-sosiaali-ja-terveysalalla/tiedonhallinnan-](https://thl.fi/aiheet/tiedonhallinta-sosiaali-ja-terveysalalla/tiedonhallinnan-ohjaus/tietoturvasuunnitelma)

[ohjaus/tietoturvasuunnitelma](#) (sisältää mallipohjan tietoturvasuunnitelman laadintaan)

Kameravalvonta sosiaalihuollon toimintayksiköissä (ESAVI/43775/2023/ 29.11.2023)

Ohjataan palveluntuottajia huomioimaan ja omavalvonnallisesti varmistamaan aluehallintoviraston antama ohjaus kameravalvonnan toteuttamisesta sosiaalihuollon toimintayksiköissä.

Lisätietoja:

<https://kymenhva.fi/ajanvaraus-ja-asiointi/riskienhallinta/ohjaus-ja-valvonta/>

PSOP - Palveluseteli- ja ostopalvelujärjestelmä

PSOP –palveluseteli- ja ostopalvelujärjestelmällä hallinnoidaan palveluseteleitä ja ostopalveluita. PSOP toimii palveluntuottajarekisterinä, jossa palveluntuottajan hyväksymisen edellytykset ja hinnastot pysyvät ajan tasalla. PSOP myös automatisoi palveluntuottajan ja hyvinvointialueen välistä laskutusta. PSOP-järjestelmä löytyy osoitteesta <http://www.parastapalvelua.fi>.

Mikäli palveluntuottaja käyttää PSOP-järjestelmää, tulee palveluntuottajan huolehtia liitteiden ajantasaisuudesta järjestelmässä.

PSOP-laskutusta voidaan korjata takautuvasti. Jos laskutuksessa havaitaan virheitä, niistä tulee ilmoittaa pääkäyttäjälle tai osoitteeseen psop@kymenhva.fi.

Lisätietoa hyvinvointialueen palvelusetelipalveluista:

<https://kymenhva.fi/hyvinvointialue/ammattilaiset/palvelusetelin-tuottajat/>

Varautuminen ja kohdekortit

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti on säädetty sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 50 §:n 4 momentin nojalla. Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon valmiussuunnitelmien tulee sisältää häiriötilanteisiin varautumiseksi sekä jatkuvuudenhallinnan turvaamiseksi asiakokonaisuuksia mm. valmiuden säätelyn tasoista ja hälytysjärjestelyistä, menettelytavat tilannekuvatiedon keräämiseksi ja jakamiseksi, suunnitelmat henkilöstö-, tila- ja materiaaliresurssien sekä tukipalveluiden toiminnan riittävyden varmistamiseksi, suunnitelmat yhteistyön toteutuksesta viranomaisten, yksityissektorin ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa häiriötilanteisiin varautumisessa ja hoitamisessa, suunnitelmat sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön valmiuskoulutusten ja valmiusharjoitusten toteutuksesta ja seurannasta, sekä suunnitelmat valmiustoimintaan liittyvästä yleisestä viranomaisviestinnästä sekä viestinnästä häiriötilanteissa.

Hyvinvointialueen on muodostettava sosiaali- ja terveydenhuollon tilannekuvaa alueeltaan toimintojen jatkuvuuden ja palvelujen saatavuuden turvaamiseksi häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Hyvinvointialueen on luovutettava tilannekuvaa koskevia tietoja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 51 §:ssä tarkoitetulle sosiaali- ja terveydenhuollon valmiuskeskukselle. (HUStike / YTA alueen valmiuskeskus) Velvoite koskee myös HVA palveluntuottajia.

Yksityisten palveluntuottajien kanssa tulee sopia myös ilmoitusmenettelystä häiriötilanteissa, sekä jatkossa huomioida myös niiden velvollisuus ylläpitää tilannekuvaa ja välittää sitä Hyvinvointialueelle. Kymenlaakson hyvinvointialueella tiedot jaetaan [tike\(at\)kymenhva.fi](mailto:tike(at)kymenhva.fi) keskitettyyn osoitteeseen, mistä ne jaetaan eteenpäin tilannekuva- / tietojärjestelmien avulla.

Tällaisia palvelutuotantoon selkeästi vaikuttavia asioita voivat olla esimerkiksi pitkittyneet sähkökatkot ja/tai lämmönjakelun häiriöt hoivayksiköissä, paikalliset tartuntatautiepidemiat, merkittävät puutteet henkilöstössä tai yksikköä kohdannut jokin muu merkittävä häiriö tai jokin muu vastaava vaaratilanne.

Hyvinvointialueiden tulee myös edellyttää palveluntuottajalta ajantasaista suunnitelmaa valmiudesta ja jatkuvuudenhallinnasta. Palveluntuottajia pyydetään täyttämään valmiuden kohdekortti, missä näkyy oleelliset yhteystiedot, kohdetiedot, sekä skenaario- /valmiussuunnittelun tilanne. Kohdekortit viedään Valsu-portaaliin, osana ESYTA alueen valmiussuunnittelua.

Jatkuvuudenhallinnan ja valmiuden osalta jatketaan koulutuksia syksyn 2024 aikana, teemana tilannekuvatietojen ja häiriöilmoitusten jakaminen hyvinvointialueelle. Koulutuspäivä /-t ilmoitetaan myöhempänä ajankohtana.

Lisätietoja:

Turvallisuuspäällikkö Jarno Rämä (jarno.rama@kymenhva.fi)

Palveluntuottajia ohjataan huomioimaan sote-valvontalain tultua voimaan, että yksityisistä sosiaalipalveluista annettu laki (922/2011) ja yksityisestä terveydenhuollosta annettu laki (152/1990) on kumottu. Myös sosiaali- ja terveydenhuollon palvelulainsäädännössä olevat valvontaa koskevat säännökset on kumottu pääosin.

1.1.2024 kumoutuvat lait ja säännökset:

Laki ja asetus yksityisestä terveydenhuollosta

Laki ja asetus yksityisistä sosiaalipalveluista

Sote
palvelulainsäädännössä olevat valvontaa koskevat säännökset

-

Järjestämislain omavalvontaa ja viranomaisvalvontaa koskeva 6 luku siirtyy lähes sellaisenaan valvontalakiin

Lait, jotka eivät muutu uudistuksessa

-

Potilaslaki ja sosiaalihuollon asiakaslaki

-

Mm. muistutusmenettely, jonka periaatteet säilyvät ennallaan

-

Sosiaalihuollon ammattihenkilölaki ja terveydenhuollon ammattihenkilölaki

-

Myös asetus terveydenhuollon ammattihenkilöistä